

ומכל מקום אמרו בירושלמי (ב,ו) שבפעם הראשונה אומר 'אנא השם חטאתי...' ובשניה 'אנא בשם כפר נא...' וי"מ (ע' תוי"ט ו,ב) מפני שהראשונה היא קריאה להשי"ת כדי להתוודות לפניו ובשניה הכוונה לומר שבשם הזה יכפר, ולעולם י"ל ששניהם בשם המפורש.

דף לו

טעמים וענינים בדין 'צפון' לעבודת קדשי קדשים

'על ירך המזבח צפונה – ודרשו רז"ל: רוח צפונית אינה מטובבה. וכסא של שלש רגלים אינו עומד ויצטרך רגל רביעי, ולכך הקרבנות רגל העולם, וכן הכתוב אומר (תהלים מח) **הר ציון ירכתי צפון...**

ובפרקי ר' אליעזר: ארבע רוחות נבראו בעולם, מזרח – שמשם האור יוצא לעולם, דרום – שמשם טללי ברכה וגשמי ברכה יוצאין לעולם, מערב – שמשם אוצרות שלג ואוצרות ברד וקור וחום וגשמים יוצאין לעולם, צפון – שמשם החשך יוצא לעולם. ורוח צפון בראו ולא גמרו, אמר הקב"ה כל מי שיאמר אני אלוה יבא ויגמור הפנה הזאת' (רבנו בחיי ויקרא א,יא).

'במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת – תלה הכתוב חטאת לשחיטת צפון בעולה, כאילו היה עיקר צפון לעולה, ולמה?

ונראה על פי מה ששמעתי מכ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה טעם שחיטת צפון בעולה, כי עולה באה על הרהור הלב שהוא במצפון, על כן מקומו בצפון שנגזר שם צפון מפני שהוא במצפון מהחמה כמו שכתב האבן-עזרא. עכת"ד.

אך לפי זה יש להבין מדוע חטאת טעונה צפון, כי חטאת באה על מעשה עבירה נגלית בלי מחשבה לחטא, היפוך העולה?

ונראה על פי שכתבנו במקום אחר שענין השוגג שהזדמן לאיש ישראלי לעבור עליו בלי דעת הוא מחמת שבודאי מכבר השתוקק לאותו דבר, אף שהיה זהיר מלעשותו מחמת ציווי הש"י, מ"מ מאחר שהשתוקק לזה הרי יש לו חיבור לזה הדבר ועל כן מזדמן אליו הדבר הזה לעבור עליו בשוגג, והכפרה היא על מה שהשתוקק אליו כבר, ואם כן שוב הכפרה על שורש החטא שהביאו לזה והיא המחשבה, על כן טעונה גם כן צפון. וזה שתלויה בעולה – להורות כי החטאת נמי הכפרה על הרהור הלב כמו עולה.

האומנם כי לכאורה יקשה על הנחה זו מהא דאיתא בתורת-כהנים (סוף פ' קדושים), לא יאמר אדם אי אפשר לאכול בשר חזיר אלא אפשרי ואבי שבשמים גזר עלי. וידוע דעת הרמב"ם שיצא לחלוק בין העבירות השכליות להשמייעיות. ולדידי הפירוש על פי דברי האבן-עזרא בלאו ד'לא תחמד' שרבים תמדהו איך אפשר שאדם לא יחמוד לדבר יפה ונחמד לעיניו. ונתן משל לזה שהוא כמו שלא יתאוה האיש להיות לו כנפים לעוף למעלה, כי לדבר הנמנע לא יתאוה לו הטבע – ככה צריך איש הישראלי לידע שכל דבר שלא ניתן לו מן השמים לא שייך אליו כלל, כמו כנפים לאיש, ולא יכול לקחתו בתחבולותיו, והוא נמנע ממנו על כן לא יתאוה לו כלל. ודפח"ח. ואף אנו נאמר שכל שכן דבר שאסרה תורה היא עוד יותר נמנע מפחמין לאכילה. ומה שאמרו ז"ל

אבל אפשי ואבי שבשמים גזר עלי, היינו שבאם לא היה גוזר היה באמת דבר טוב, כי הביט בתורה וברא את העולם, ואם על פי התורה היה דבר זה מותר ומאכל לאיש הישראלי אז היתה לו צורה אחרת והיה באמת טוב, אבל עכשו שהתורה אסרה אין זה רק רע וכפחמין לאכילה ואי אפשר להתאוות לו כלל.

ועל דרך זה תקיש לכל העבירות, שבאם לא אסרה תורה בהכרח שהיתה לו צורה אחרת והיה טוב וראוי, אבל עתה שאסרה תורה שוב נמאס ואין ראוי להשתוקק אליו, ועל כן המשתוקק אליו הוא חוטא וצריך כפרה' (שם משמואל צו תרע"א).
עוד בענין 'אפשי ומה אעשה' – ע' במובא ביוסף דעת סנהדרין מג:

'הוראת הצפון בבטויו על שם המצפון, הסתר והטמירות, 'מה רב טובך אשר צפנת ליראין'. ויסוד הענין של קדשי קדשים הוא שהם מכוונים לעומת האורות הגנוזים העומדים למעלה מכל סדר של גילוי, ומתוך שהם עומדים למעלה מרום עולם ומכל ציור שיש לו אופן של התגלות, על כן הם יכולים להמתיק את כל המרורות ואת כל הרעות שבגילוי צד הצפון שאיננו מסובב (ב"ב כה), שממש יכולות הן לבוא בזעף ולהחשיך את אורות היקום והמציאות בכללותם. באה העבודה של קדשי הקדשים להכין לכל תוכן של קדש מיתוק ותיקון. קדשי קדשים שחיטתן בצפון. ובתוך חביון המצפון מונח הכח של עלייתה הנפלאה אשר לנפש הבהמית ואוצרות כחותיה, המאוחדה עם נפש האדם וכחותיו בקשר שאיפת האדם להדבק בקדושה העליונה, בהקרבתה לשם גבוה.

ועל פי אותה התכונה שהאדם מזכך ומעלה את נפשו על פי התשוקה הרעיונית התדירית של מסירות נפשו באהבה העליונה, בהשתוקקות קדושה לנעם ד' ואור יחודו העליון, ואותו צרור החיים המקשר את נשמת האדם בהזדמנות יוצאת מן הרגיל של מסירות נפש ממשית, בשביל כבודה של הקדושה הקשורה בכבוד שמים וקדושת דבר ד' העליון – כמו כן נפש הבהמה שיש לה יחש עם אותו האדם, הכללי או הפרטי, הוא מתעלה בסדריה התדיריים ע"י שחיטתה והעלאתה, בהסתלקה מחומרה לשם עבודת הקדש העליונה, באותה המדה של הסתר העליון, אשר בסוד ד' א"ל מסתתר. קדשי קדשים שחיטתן בצפון' (עולת ראיה עמ' קסו-ז).

עוד בענין 'צפון' – אמרו במדרש (ב"ר צד,ה) שהוא מורה על עקדת יצחק, שאפרו צפון לזכרון לפני ד' תמיד.

ובאר במשך חכמה (ויקרא א,יא) שהכוונה על פי מה שאמרו (ב"ב כה) שרוח צפונית פתוחה – מורה על הבחירה החפשית המסורה לאדם. ואברהם אבינו פעל במעשה העקדה שנפשו של הישראלי תהא מסורה להשם וכמעט ששלל הבחירה מבניו אחריו, עד שכמעט הוקבע טבע קיים בנפש הישראלי למסור עצמו על אהבת השי"ת.

ולכך לא נאמר 'צפון' בפרוש אלא בעולת הצאן ולא בכך בקר – זכר לאילו של יצחק הבא תמורתו. אבל בן הבקר אינו צפון לפניו, אדרבה, גם אלה תשכחנה מעשה העגל אשר עשו (וע"ש עוד תוספת דברים).

עוד יש לבאר על פי מה שאמרו (זבחים מו:) 'לשם ששה דברים הזבח נזבח... לשם השם' ופרשו בגמרא על הכתוב 'לה' – לשם מי שאמר והיה העולם. ובדוקא אמרו בלשון זו וולא אמרו כדרך

שמצינו בכל מקום בביהמ"ק 'מי ששיכן שמו בבית הזה' ע' מדות ב,ב ועוד] – כי העולם דומה לאכסדרה המוקפת בשלש רוחותיה ורוח צפונית אינה מסובבת כמו שאמרו רז"ל. ענין רוח צפונית הוא סטרא דשמאלא והוא הפתח הפתוח לעבודת האדם, שעל ידו ובבחירתו יוסבב צד צפון ועל ידי כך יושלם היקף הבריאה. וזו המחשבה שבשעת עבודת הקרבן – לשם מי שאמר והיה העולם, שכך הציב השי"ת בעולמו שיושלם על ידי עבודת ישראל וקרבתיהם (עפ"י בית יעקב ויקרא לה בשם הרה"ק מאיזביצא).

עוד על רוח צפונית המורה על בחירת האדם – ע' במובא בבבא-בתרא כה.

'מעידני עלי את השמים ואת הארץ; בין גוי בין ישראל, בין איש בין אשה בין עבד בין אמה, קורין את המקרא הזה: צפנה לפני ה' – זוכר הקדוש ברוך הוא עקדת יצחק.'
(ויקרא רבה ב,יא. ומובא בט"ז או"ח א סק"ח, ע"ש)

– הענין הוא כי עיקר הקרבן היינו הרצון למסור נפשו להשי"ת, וזהו ה'צפון' – הענין הפנימי-המוסתר שבקרבן. אלא שבפועל נותן השי"ת להיות הבהמה תמורת האדם. וענין זה יכול להתקיים גם עתה, להיות צפונה – היינו המחשבה והרצון – לפני ה'. וזה פעל יצחק אבינו בעקידתו והקב"ה קיבל שזה חילופו.

וזה ענין הסמיכה בכל כחו על הקרבן – שבמחשבה ורצון הוא מוסר נפשו, רק שצריך להיות פעולה במעשה גם כן, וזה נעשה על ידי הבע"ח אבל עיקר הפנימיות הוא מן האדם, וגם עתה בזמן הזה.

לכן תפילות כנגד תמידין תקנום דכתיב 'ונשלמה פרים שפתינו' – שהדיבור יהיה כמעשה להצטרף עם מסירות-נפש שבמחשבה, כמו דכתיב 'אשפוך את נפשי לפני ה' – שעיקר התפילה צריך להיות במסירות-נפש לה'. כי התמידים היו קרבן צבור ולכך היו אנשי מעמד עבור כל ישראל, לקיים מסירת נפש – 'כי יקריב מכם' וכנ"ל.

על כן צריך להיות מוכן לזה הקרבן מאתנו ממש ואז הקב"ה בונה ביתו לקבל הקרבן במעשה כנ"ל. וכן בני ישראל אחר החטא, היו באמת מוכנים למסור נפשם לה' וניתנה להם העצה במעשה ע"י הקרבן (עפ"י שפת אמת ויקרא תרמ"ג תרל"א).

רמזים וטעמים נוספים בענין 'צפון' – ע' ראב"ע ויקרא א,ה; משך חכמה – שמות כטי,יא; במדבר ז,יב.

*

(ע"ב) 'כיצד מתודה, עויתי פשעתי וחטאתי... דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים עונות אלו הזדונות... פשעים אלו המרדים... ומאחר שהתודה על הזדונות ועל המרדים חוזר ומתודה על השגגות? אלא כך היה מתודה חטאתי ועויתי ופשעתי...' אף רבי מאיר סובר שהעונות הם הזדונות, הפשעים אלו המרדים, והחטאים אלו השגגות – כמו שהוכיחו חכמים מן הכתובים, אלא סובר להקדים את המצוי והידוע ביותר; אלו העונות שלתאבון, ואחר כך מתודה על המרדים שהם אינם מצויים כל כך, ואחר כך על החטאים שאינם מצויים וידועים (מהרש"א).

טעם נוסף להקדים הזדונות לשגגות – כי איך יתודה על שגגות כיון שיש לו עונות חמורים יותר. ועוד יש לומר, קודם צריך לבקש למחול לו על הזדונות שלא יהא לפניו יתברך כרשע גמור, ואחר כך מבקש להתנקות גם משגגות (עפ"י שפת אמת).

'אלא מהו שאמר משה נושא עון ופשע וחטאה...' על המקרא השני שהביא רבי מאיר, משעיר המשתלח – לא השיבו חכמים, כי לא נאמר 'וכל חטאתם' אלא לכל חטאתם, משמע שיצרף את העוונות והפשעים לכל החטאים שכבר נתודה עליהם (עפ"י מהרש"א, רש"ש).

'פשיטא, יחיד ורבים הלכה כרבים? – מהו דתימא מסתבר טעמיה דרבי מאיר דקמסייע ליה קרא...' מצינו כדבר הזה בכמה מקומות שפסקו אמוראים או סתמא דגמרא הלכה כיחיד כנגד הרבים מפני שמסתבר טעמו. וכעין זה נמצא בפוסקים, הכרעות החורגות מכללי ההלכה מפני שמסתבר כדעה מסוימת – ע' במצוין ביוסף דעת קדושין כה ובכורות לט:

דף לז

'זמנין שבשם, נאמר כאן כפרה ונאמרה בעגלה ערופה כפרה, מה להלן בשם אף כאן בשם'. רב האי אמר שהיה הכהן אומר שם בן ארבעים ושתים אותיות, 'ועדיין מצוי בשיבה בקבלה וידוע לחכמים'. (וכן הביא דעה זו רבנו בחיי (אחרי טו, ל) בשם הרשב"א. וכן נקט לעיקר. ע' בספרו כד הקמח 'כפורים' (ב). וכן דעת הר"ד). והרא"ש (פרק ח, ט) חולק וסובר כיון שלמדנו בגזרה שוה מעגלה ערופה הזכרת השם של ארבע אותיות – אין לשנות, רק כמו שנכתב בפסוק הוא מזכירו אלא שמזכירו ככתבו, והוא נקרא 'שם המפורש'. וכן דעת הרמב"ם (עבודת יום הכפורים ב,ו; מורה הנבוכים ח"א סב).

'אלא עגלה ערופה תליף מחורב... קשיא'. הסיקו ב'קשיא' ולא דחו הדברים, כי כל קושיא יש לה תירוץ. ולכך אין למדים מחורב לעגלה ערופה לומר ב'אנא', מפני שנוסח הלשון כתוב בתורה והרי לא נאמר בו 'אנא'.

וטעם הדבר, כי כל מקום שכתוב שהאיש יכפר יש צורך לשלול יכולת הכפרה מהאיש ולהראות שאין הדבר תלוי בו אלא ברצון השי"ת, לכך נאמר 'אנא' לשון רחמים ותחנונים. כן מצינו בחורב שאמר משה אולי אכפרה – ייחס הכפרה לעצמו לכך אמר בלשון תחנונים. וממנו למדים לכהן הגדול שפעולת הכפרה יוחסה אליו – וכפר. מה שאין כן בעגלה ערופה, לא נתיחסה פעולת הכפרה אל הזקנים לפיכך אינם צריכים לומר 'אנא' (עפ"י משך חכמה אחרי טו,ו. וע"ע שפת אמת).

'בשעה שאני מזכיר שמו של הקב"ה אתם הבו גודל... אתם תנו ברכה'. מכאן רמז למה שנהגו לומר 'ברוך הוא וברוך שמו' בשמיעת שם השם בברכות (כן נהג הרא"ש, מובא בתשובותיו ד, יט ובטור או"ח קכד. וכן מובא בספר חרדים עשין מד"ס ד בשם מדרש). ואולם אין זה תיקון חכמים [ולא שום חיוב. אגרות משה או"ח ח"ב סוס"י צח] אלא מנהג, ולכך כתבו הפוסקים שבמקום שאסור להפסיק בדיבור – אין לומר 'ברוך הוא וברוך שמו' (עפ"י מגן אברהם קכד, הגר"ז ומשנ"ב שם. ויתכן שבגלל זה לא נהגו לענות 'ב"ה וב"ש' בכל ברכות פרטיות, גם במקום שאינו יוצא בשמיעתו ידי חובה – ע' אג"מ או"ח ח"ב סוס"י צח).

יש שנסתפקו לומר שאם עונה 'ברוך הוא וברוך שמו' על ברכה שיוצא בה ידי חובתו בשמיעתה, כגון בקידוש ובהבדלה – לא יצא ידי אותה ברכה מפני הפסק ושינוי ממשטבע הברכה בכך שהוסיף בה דברים אלו (ע' ח"א ה, יג; שו"ע הגר"ז קכד, ב). ואולם נקטו כמה אחרונים להקל בדיעבד (עפ"י ברכי יוסף, משנ"ב שם סקכ"א. וע' שו"ת מהר"ם שיק או"ח גא שבבית המדרש של החת"ס היו עונים ולא מיחה בהם. ומאידך ע' באג"מ שם שמרהיטת לשונו נראה שלא יצא, וצ"ב).

ובמעשה רב מובא שהגר"א לא היה עונה 'ברוך הוא וברוך שמו' בחזרת הש"ץ, אם מפני שאין שומעים את המשך הברכה מפני הש"ץ או משום הפסק ועוד טעמים.

- ב. אמר רב הונא / שמואל בר יהודה: אחר שכלתה עבודת ציבור, כהן שעשתה לו אמו כתונת, לובשה ועובד בה עבודת יחיד ובלבד שימסרנה לציבור, ואין חוששים שמא לא ימסרנה יפה יפה.
- א. רש"י פירש 'עבודת יחיד' – הוצאת כף ומחתה. והביא פירוש נוסף: מקרא פרשה. והקשה הלא שנו להלן שקורא באצטלית שלו ולא אמרו למוסרה לציבור.
- ב. הרמב"ם (כלי המקדש ה, יז) סתם ולא חילק בין עבודת ציבור לעבודת יחיד. וכתב המשנה-למלך שנראה שפסק [כסוגיות אחרות] שמסירה לציבור מועילה גם בעבודות ציבור. ויש מפרשים שבעצם אין חילוק בין עבודת ציבור ליחיד אלא שאין לעשות כן בעבודת ציבור משום שהציבור מקפיד בדבר (עפ"י לקוטי הלכות).
- ג. כאשר עיקר הבגד בא משל ציבור והכהן מוסיף משלו, יש אומרים שצריך שימסור לציבור את התוספת (עפ"י פירוש המשנה לרמב"ם ורע"ב), ויש חוככים בדבר (ע' שעה"מ שקלים ד, ו; חו"א קכו, כד).

דפים לה – לו

נט. מה עושה הכהן הגדול לאחר טבילה שניה?

לאחר שטבל בשנית ולבש בגדי לבן וקידש ידיו ורגליו, בא לו הכהן אצל פרו והתודה עליו את כל עוונותיו ועוונות אנשי ביתו. אחר כך מגריל על שני השעירים, מתודה שוב על פרו עליו ועל ביתו ועל כל אחיו הכהנים, וכמו שיפורט להלן בעז"ה.

יש מהראשונים שנוקטים שלדעת רבי שמעון (בשבועות יד.) גם בוידוי ראשון מזכיר את אחיו הכהנים (עפ"י רשב"א וריטב"א א' סם). והתוס' כתבו שאפילו לר"ש הסובר ששני הוידוים מכפרים על הכהנים, לא היה מזכיר בפירוש את הכהנים אלא בשני [אבל בדעתו היה כוללם גם בראשון. ריטב"א].

דף לו

- ס. א. היכן נחשב צפון העזרה לענין שחיטת קדשי קדשים?
 ב. היכן היה מתודה הכהן על פרו?
 ג. מהו נוסח הוידוי של הכהן ביום הכפורים?
 ד. המקריב חטאת אשם ועולה – כיצד מתודה?

א. 'צפון' לענין שחיטת קדשי קדשים; לדברי רבי יוסי ברבי יהודה – מקיר צפוני של מזבח ועד כותל העזרה – כנגד המזבח (רק שם הוא ירך המזבח).

רבי אלעזר ברבי שמעון מוסיף: אף החלק הצפוני שבין האולם ולמזבח (– מערבה למזבח), הגם שאינו כנגד קיר צפוני של המזבח [ולדעת האומר כל המזבח בדרום העזרה, בין האולם ולמזבח ממש אינו צפון אלא מצפון לבין-האולם-ולמזבח. עפ"י גמרא לו].

רבי מוסיף אף מקום דריסת רגלי הכהנים ורגלי ישראל (– מזרחה מכנגד המזבח) של חלק צפוני הכל מודים שלפנים מבית החליפות פסול, כלומר מצפון לאולם וממערבו (לפי שאינו רואה את המזבח משם. רש"י).

[סתם משנתנו המכשרת שחיטת הפר בין האולם ולמזבח, דלא כרבי יוסי ברבי יהודה].

הלכה כרבי שכל החלק הצפוני ממזרח העזרה עד קצה האולם המזרחי – כשר לשחיטת קדשי קדשים (רמב"ם בית הבחירה ה, טו-טז). יש מדייקים מדבריו שדוקא החלק שמקיר המזבח הצפוני, ומזרח ומערב לו, נחשב 'צפון', ולא כל הצד הצפוני של כלל העזרה – ע' תו"ט; אמת ליעקב).

ב. הוידוי על פרו נעשה במקום שחיתתו – בצפון העזרה. הפר עומד כשראשו לדרום ופניו פונות למערב ואחוריו כלפי צפון, גזירה שמא ירביץ גללים (אביי). הכהן עומד במזרח ופניו למערב וסומך שתי ידיו בין שתי קרנות הזבח, ולא יהא דבר חוצץ בינו לבין הזבח (בכלל זה שלא יניח ידו האחת על ידו האחרת. תו"כ, מובא בראשונים), ומתודה.

א. רש"י כתב שאחורי הפר אינם כנגד המזבח אלא צפונה לו. ויש שנראה מדבריהם שהיה הפר עומד כנגד המזבח במערבו, בכיוון צפון-דרום (ע' רמב"ם ד, א; רבנו יונתן ורבנו אליקים).
ב. פשטות הדברים שהוידוי נעשה בזמן הסמיכה ממש (עפ"י עבודה ישראל לר"י קמחי. ואף יש אומרים שכל עיקרה של הסמיכה הזו אינה אלא לצורך הוידוי. עפ"י הגר"ז זבחים מ והגר"י רוזין. וע"ע מקד"ד כד, ב; חונן דעה עמ' רלג). ויש מי שכתב שאינו מתודה כשידיו מונחות על הקרבן ממש אלא עומד באימה וידיו כפופות וקומתו כפופה ומתודה (עפ"י 'עבודה תמה' לר"י בנבנישתי. מובא באנצ. תלמודית ערך 'הויד').

[בגמרא (לו.) שינו גרסת המשנה; 'כבין האולם ולמזבח' – שהיה עומד צפונית למזבח, כנגד השטח שבין האולם ולמזבח, וכרבי אליעזר בן יעקב הסובר מזבח בנוי בדרום העזרה ואינו מקום שחיתת קדשי קדשים. וכן העתיקו הסמ"ג והרא"ש – 'כבין', אבל הרמב"ם כתב 'בין האולם ולמזבח' (וע' בבאור שיטתו בחו"א נגעים יב, ח)].

ג. כיצד מתודה – אנה השם עויתי פשעתי חטאתי לפניך אני וביתי. אנה השם (בירושלמי: בשם) כפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים שעויתי ופשעתי ושחטאתי לפניך אני וביתי ככתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר... והן עונים אחריו 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.
כן סתמה משנתנו, וכרבי מאיר בבבלי (שכן נאמר בשעיר המשתלח והתודה עליו את כל עונת בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם. וכן במשה הוא אומר נשא עון ופשע וחטאה). וחכמים אומרים: אומר חטאתי עויתי ופשעתי – מן הקל אל הכבד; שגגות זדונות ומרדים (וכן בדוד הוא אומר חטאנו עם אבותינו העוינו הרשענו. וכן בשלמה וכן בדניאל).
אמר רבה בר שמואל אמר רב: הלכה כדברי חכמים. וסיפרו על אחד שעבר לפני התיבה בפני רבה ואמר כרבי מאיר. והעירו רבה על שעזב דעת חכמים ונהג כרבי מאיר. ואמר לו: כרבי מאיר אני סובר שכן נאמר בתורת משה, כאמור.

מן הגאונים יש שפסקו כרבי מאיר (רב פלטי, רב חפץ ורב סעדיה. וכן דעת הר"צ גיאת (עמ' סג), העיטור (יזכ"פ), המנהיג סב), כי כן סתמה משנתנו, וכמו שהשיב אותו אדם לרבי (וע' מרומי שדה). אבל שאר הפוסקים נקטו כחכמים וכהוראת רב, וכדברי רבה (עפ"י רב שריא גאון, ר"ף, בה"ג, סמ"ג (עשה רט), רבנו חננאל, הערוך, רמב"ם, רמב"ן, רע"ב. וכתבו הר"ן והריטב"א שכן המנהג במדינותיהם. וכן פסקו תוס' ישנים ותוס' רא"ש. וכן הוא במנהגי מהרי"ל (יוהכ"פ יז). וכן נפסק בשלחן ערוך (או"ח תרכ"א, ה). לומר בוידוי יום הכפורים חטא עון ופשע.
וכן יש לומר בתפילת אבינו מלכנו – 'מחה והעבר חטאינו ופשעינו' (משנה ברורה תקפד סק"ג. ואולם הנוסח בסידורים: 'פשעינו וחטאתינו').

ודרשו חכמים שהוידוי יהא נאמר ב'אנא ה' (ככפרה שנאמרה בחורב; אנא חטא העם הזה... ובכפרת עגלה ערופה נאמר כפר לעמך ישראל אשר פדית ה'.

'אנא' זה שפותח בו הוידוי, הוא מלבד 'אנא ה' שאומר בהמשך שהוא לשון תפילה, 'כפר לעמך ישראל...' (מפרשים).

בוידוי זה מכפר הכהן בעדו ובעד ביתו (וכפר בעדו... - בכפרת דברים הכתוב מדבר, ככפרת שעיר המשתלח. והרי נאמר וכפר קודם שנשחט הפר).

ד. אדם המביא קרבן (קדשי קדשים), מעמידו בצפון ופניו למערב, והוא עומד במזרח ופניו למערב ומניח שתי ידיו בין קרנות הזבח ומתודה; על חטאת - עוון חטאת, ועל אשם - עון אשם. ועל עולה - עון לקט שכחה ופאה (ומעשר עני. כגרת התוס'. ורש"י מחקה). דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: אין עולה באה אלא על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה.

ובארז בגמרא מחלוקתם; רבי עקיבא סובר לאוין דמתנות עניים לוקים עליהם מפני שאינם ניתקים לעשה, כי תעזוב משמע מעיקרא ולא לאחר שעבר על הלאו. ואילו רבי יוסי הגלילי סבר אין לוקים עליו, אם משום שסובר שגם כשהעשה מעיקרא אין לוקים הואיל והוא נאמר לאחר הלאו (ואינו דומה ל'לאו' דחסימה. וכן סובר בלאו דנבלה, שאין לוקים עליו. רבי ירמיה. וע' פירוש אחר בגמרא בספר טל תורה), או מפני שלדעתו תעזוב משמע לאחר שעבר על הלאו ונטל את של העניים, והרי זה לאו הניתק לעשה. כן הסיק אביי.

א. בין לרבי עקיבא בין לרבי יוסי הגלילי, העולה מכפרת על עשה ועל לאו הניתק לעשה (תו"י).

ב. מהסוגיא במסכת מכות מבואר שתעזוב עכשו משמע, ולפי זה מבואר שנוקטים כרבי יוסי הגלילי שהוא לאו הניתק לעשה. וכן פסקו הרמב"ם (מתנות עניים א,ב) והסמ"ג (לא תעשה רפד. לקוטי הלכות. וע' משנת ר' אהרן זרעים א).

ג. לפירוש התוס' בדברי רבי ירמיה, עולה מכפרת על עוון לקט שכחה ופאה בין לרבי עקיבא בין לרבי יוסי הגלילי. לא נחלקו אלא כלפי לאו דנבלה [ואפשר הוא הדין לטריפה] שנאמר בה 'עשה' לאחר ה'לאו', הגם שאין העשה מנתקן - לריה"ג מכפרת ולרבי עקיבא אינה מכפרת. ד. כתבו התוס' שעולה מכפרת רק על עשה ועל לאו הניתק לעשה [שיש להם תיקון וריצוי במקום אחר, על ידי קיום העשה], ולא על שאר לאוין שאין בהם מלקות. ואילו בדעת רש"י נראה שהעולה מכפרת על כל לאו שאין לוקין עליו (ע' אגרות משה או"ח ח"א קעה).

ה. מדברי הרמב"ם (מעשה הקרבנות ג,טו) משמע שאומר 'חטאתי עויתי ופשעתי...' בכל הקרבנות. וזה דלא כדברי המנחת-חינוך (שסד,ה) שבחטאת מתודה על עוון חטאת בלבד (עפ"י אבי עזרי תשובה א,א. וכתב שם שכן הוא בכל וידוי דברים, גם כשמתודה על חטא בשוגג, צריך להזכיר בוידויו עון ופשע, כי אפשר שגם בחטא בשגגה מעורב שמץ של זדון ומרד. וע' מאירי).

ו. המביא עולה, אפילו אינו יודע על חטא מסוים, מתודה בשעת סמיכה על 'עשה' כלשהו - שאין לך אדם שלא עבר על עשה (עפ"י מנחת חינוך קטו,ד). ואפילו מביא שתי עולות באותו יום - שא"א להינצל מביטול עשה כמצות תלמוד תורה וכדומה ממצוות תמידיות שכשמפנה לבו רגע אחד לבטלה מבטל מצות עשה (עפ"י תקנת השבין עמ' 121).

ז. על קרבן שלמים אין מתודים אלא נראה שאומר עליו דברי שבח (עפ"י רמב"ם מעה"ק ג,טו; מאירי. וע' גם ברש"י דה"ב ל,כב; גבו"א ומצפה איתן תענית כג.). ויש שנראה מדבריהם שאף על שלמים מתודים (ערש"י תענית כג. מהרש"א ומאור ישראל שם; תור"י הלבן לעיל ה.).